

D-20159

Seat No. _____

M. A. (Education) (Sem.-IV) (C.B.C.S.) Examination

April / May – 2015

Paper-I : Environmental Education

Faculty Code : ????

Subject Code : 20159

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

સૂચના :

- (1) વિભાગ-1માં એકથી વધુ જવાબ આપેલ હશે તો અમાન્ય ગણાશે.
- (2) વિભાગ-1ના બધા પ્રશ્નોના જવાબ આજો.
- (3) વિભાગ-2ના જવાબ મુદ્દાસર લખવા.

વિભાગ – 1

1 M.C.Q. :

20

- (1) “ગ્રીન હાઉસ ઈફેક્ટ” શબ્દ પ્રયોગ સૌ પ્રથમ કોણે કર્યો ?

- (A) જે. ફોરીએરે
- (B) કોલીન્સ કોબીલ ઈંગ્લીશ લેંગ્વેજ ડીક્શનરી
- (C) મરમે
- (D) એકપણ નહીં

- (2) ભારતમાં પ્રથમ એસિડ વર્ષા ક્યાં થઈ હતી ?

- (A) દિલ્હી
- (B) કાનપુર
- (C) મુંબઈ
- (D) પૂણે

- (3) સાઈલન્ટ વેલી પ્રોજેક્ટ ક્યાં આવેલો છે ?

- (A) કર્ણાટક
- (B) કેરળ
- (C) અમદાવાદ
- (D) નાગાલેન્ડ

- (4) ક્યા પ્રાણીની નોંધ રેડ ડેટા બુકમાં કરવામાં આવી છે ?

- (A) સિંહ
- (B) ચિત્તો
- (C) વાઘ
- (D) હાથી

- (5) કયા સાધન દ્વારા 'સુનામી'ની આગાહી કરી શકાય છે ?
 (A) S.O.W.W.S. (B) S.S.W.W.S.
 (C) W.W.S.S.S. (D) S.W.S.W.S.
- (6) “પર્યાવરણ એક બાહ્ય શક્તિ છે, જે માનવને પ્રભાવિત કરે છે” આ વ્યાખ્યા કોણે આપી ?
 (A) બ્રિટેનિકા એનસાઈક્લોપીડિયા
 (B) ઈ.જે. રોસ
 (C) સી.સી. પાર્ક
 (D) અન્સયસી
- (7) નીચેનામાંથી કયા વાયુનું પ્રમાણ વાતાવરણમાં સૈથી વધારે હોય છે ?
 (A) ઓક્સિજન (B) કાર્બન ડાયોક્સાઈડ
 (C) ઓઝોન (D) હિલિયમ
- (8) અતિસાર (ડાયરિયા) કયા જીવાણુ દ્વારા ફેલાય છે ?
 (A) વિક્રિયો કોલેરા (B) બેસિસ થઈફોસમ
 (C) પેરા થઈફોસમ (D) પેચિશ
- (9) રાજસ્થાનમાં ખરીફ પાક દરમિયાન ખેતરોમાં પાણીનો સંગ્રહ કરવાની કઈ પ્રણાલી પ્રચલિત છે ?
 (A) ડેકેરિયન (B) મહલ
 (C) મૂડા (D) તમામ
- (10) ‘રિવર ફ્રન્ટ’ યોજના કઈ નદી સાથે જોડાયેલી છે ?
 (A) નર્મદા (B) તાપી
 (C) સાબરમતી (D) આ તમામ
- (11) અતિવૃષ્ટિ _____ ને કારણે થાય છે.
 (A) જંગલોનો વિનાશ
 (B) રણવિસ્તાર વધુ હોય
 (C) નદીના વહેણમાં પરિવર્તન
 (D) એક પણ નહીં

- (12) વિશ્વ ઓઝોન દિવસ ક્યારે ઉજવાય છે ?
 (A) 8 ડિસેમ્બર (B) 16 સપ્ટેમ્બર
 (C) 24 ડિસેમ્બર (D) 31 ડિસેમ્બર
- (13) ગુજરાતના કયા જિલ્લામાં મરીન અભયારણ્ય આવેલું છે ?
 (A) જામનગર (B) ભાવનગર
 (C) જૂનાગઢ (D) રાજકોટ
- (14) વાઈલ્ડ લાઈફ ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઈન્ડિયા કયા આવેલું છે ?
 (A) ચંદીગઢ (B) કાનપુર
 (C) દહેરાદુન (D) દિલ્હી
- (15) આ પૈકી કઈ સમસ્યા પર્યાવરણની નથી ?
 (A) ગ્લોબલ વોર્મિંગ (B) 9-11 હુમલો
 (C) એસિડ વર્ષા (D) હિમપ્રવાત
- (16) સમગ્ર પર્યાવરણનું કેન્દ્રબિંદુ કોણ છે ?
 (A) વનસ્પતિ (B) પ્રાણીઓ
 (C) માનવ (D) પક્ષીઓ
- (17) અન્ય વિષય શીખવતા પર્યાવરણ કઈ રીતે શીખવી શકાય છે ?
 (A) કા.પા. કાર્યથી (B) વિષયાભિમુખ દ્વારા
 (C) અનુબંધથી (D) આ તમામ દ્વારા
- (18) કઈ કુદરતી આપત્તિની આગાહી થઈ શકતી નથી ?
 (A) ત્સુનામી (B) પૂર
 (C) ધરતીકંપ (D) આ તમામ
- (19) કયું આવરણ ભૂસપાટીનો સૌથી વધુ ભાગ રોકે છે ?
 (A) મૃદાવરણ (B) જલાવરણ
 (C) વાતાવરણ (D) જીવાવરણ
- (20) વન્ય જીવોના સંરક્ષણની જાગૃતતા માટે વન્યજીવ સપ્તાહ ક્યારે ઉજવવામાં આવે છે ?
 (A) 1 ઓક્ટોબરથી 8 ઓક્ટોબર
 (B) 1 માર્ચથી 8 માર્ચ
 (C) 1 એપ્રિલથી 8 એપ્રિલ
 (D) એક પણ નહિ

વિભાગ – 2

2 નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો : (કોઈ પણ દસ)

20

- (1) ‘જળ’ જાળવણી માટેના છ ઉપાયો સૂચવો.
- (2) પર્યાવરણ અંગેની નીતિઓ જણાવો.
- (3) પુનઃપ્રાપ્ત ઊર્જા સ્ત્રોતના ભાવિ વિકલ્પો જણાવો.
- (4) હવા પ્રદૂષણના કારણો જણાવો.
- (5) પર્યાવરણ શિક્ષણનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ કરો.
- (6) રણ વિસ્તરણ અટકાવવા માટેના ઉપાયો જણાવો.
- (7) અતિવૃષ્ટિ અને અનાવૃષ્ટિના કારણો જણાવો.
- (8) ઓઝોન-સ્તરમાં છિદ્રો ઉત્પન્ન થવાનાં કારણો આપો.
- (9) એસિડ-વર્ષાની અસરો જણાવો.
- (10) પર્યાવરણ શિક્ષણની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરો.
- (11) પર્યાવરણ જાગૃતિ માટેનો કોઈ એક કાર્યક્રમ સમજાવો.
- (12) ક્ષારપ્રવેશ થવાના ચાર કારણો સમજાવો.

3 નીચેનામાંથી કોઈ પણ પાંચ પ્રશ્નના ઉત્તર વિગતે લખો :

30

- (1) ધરતીકંપ : અર્થ, કારણો, અસરો.
- (2) પુનઃપ્રાપ્ત અને પુનઃઅપ્રાપ્ત ઊર્જાસ્ત્રોતોની વિગતે ચર્ચા કરો.
- (3) પર્યાવરણને લગતા હાથ ધરાયેલા પ્રોજેક્ટ કયા-કયા છે ?
- (4) તમારી દૃષ્ટિએ પર્યાવરણ શિક્ષણમાં શિક્ષકનો ફાળો શો હોઈ શકે ?
- (5) ગ્રીન હાઉસ ઈફેક્ટ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- (6) પર્યાવરણ અને આરોગ્ય વચ્ચેનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરો.
- (7) જમીન પ્રદૂષણ એટલે શું ? તે ઉદ્ભવવાના કારણો, અસરો અને ઉપાયો જણાવો.

ENGLISH VERSION

Instructions :

- (1) For section-I more than one answer are invalid.
- (2) Attempt all questions of SECTION-I.
- (3) Do not write irrelevant writing in SECTION-II.

SECTION – I

1 M.C.Q. :

20

- (1) Who used the word "Green House Effect" for the first time ?
(A) J. Fourier
(B) Collins Cobuild English Language Dictionary
(C) Marme
(D) None of the above
- (2) Where was the first time acid rain in India ?
(A) Delhi
(B) Kanpur
(C) Mumbai
(D) Pune
- (3) Silent Valley Project is situated in
(A) Karnataka
(B) Kerala
(C) Ahmedabad
(D) Nagaland
- (4) Which animal is registered in red data book ?
(A) Lion
(B) Cheetah
(C) Tiger
(D) Elephant
- (5) Which tool is used to forecast about "Tsunami" ?
(A) S.O.W.W.S.
(B) S.S.W.W.S.
(C) W.W.S.S.S.
(D) S.W.S.W.S.
- (6) "Environment is an external force which effects the human being" who said this ?
(A) Britanica Encyclopedia
(B) E.J. Ross
(C) C.C. Park
(D) ANSIASI
- (7) Which of the following is having the highest percentage in atmosphere ?
(A) Oxygen
(B) Carbon dioxide
(C) Ozone
(D) Helium

- (8) Diarrhoea is spreaded by which bacteria ?
 (A) Vicro Cholera (B) Basis Typhosum
 (C) Pera Typhosum (D) Patches
- (9) Which of the following tradition is famous in Rajasthan for kharif crop ?
 (A) Dakerian (B) Chahal
 (C) Mooda (D) All of the above
- (10) "River front plan" is associated with river
 (A) Narmada (B) Tapi
 (C) Sabarmati (D) All of the above
- (11) Flood occurs due to
 (A) Forest destruction
 (B) Excessive desert area
 (C) Change in stream of river
 (D) None of the above
- (12) "World Ozone Day" is celebrated on
 (A) 8 December (B) 16 December
 (C) 24 December (D) 31 December
- (13) Marine Sanctuary is situated in which of the district of Gujarat ?
 (A) Jamnagar (B) Bhavnagar
 (C) Junagadh (D) Rajkot
- (14) Wild life Institute of India is situated at
 (A) Chandigarh (B) Kanpur
 (C) Dehradun (D) Delhi
- (15) Which of the following is not a Environmental problem ?
 (A) Global warming (B) 9-11 Attack
 (C) Acid Rain (D) Ice-Fail
- (16) Who is the centre of the whole environment ?
 (A) Vegetarian (B) Animals
 (C) Human being (D) Birds

- (17) How we teach environment education along with teaching of other subjects ?
- (A) By black board work   (B) By introduction
(C) By co-relation   (D) All of the above
- (18) Which of the following natural disaster cannot be forecasted ?
- (A) Tsunami   (B) Flood
(C) Earthquakes   (D) All of these
- (19) Which sphere acquire maximum portion of land ?
- (A) Lithosphere   (B) Hydrosphere
(C) Atmosphere   (D) Biosphere
- (20) "Wild life week" for wild life protection is celebrated during
- (A) 1st October to 8th October
(B) 1st March to 8th March
(C) 1st April to 8th April
(D) None of the above

SECTION – II

2 Answer in short : (any **ten**)

20

- (1) Suggest six remedies for water conservation.
- (2) Explain policies related to environment.
- (3) Describe the future options for renewable energy resources.
- (4) Explain the causes of air pollution.
- (5) Clarify the structure of environmental education.
- (6) Describe the solution for increasing in desert area.
- (7) Explain the causes of flood and drought.
- (8) What are the causes of depletion in ozone layer ?
- (9) What are the effects of Acid rain ?
- (10) Explain the concepts of environmental education.
- (11) Explain any one programme for environmental awareness.
- (12) Explain any four reasons for salinity ingress.

3 Answer the following questions in detail : (any **five**)

30

- (1) Earthquakes, meaning, reasons and effects.
  - (2) Explain in detail about renewable and nonrenewable energy resources.
  - (3) Which are the project have been done for environment ?
  - (4) According to you what is the role of a teacher in environmental education.
  - (5) Write a short note on Green House Effect.
  - (6) Clarify the relation between Environment and Health.
  - (7) What is Land pollution ? Discuss its reasons, effects and suggestion.
-